

С. Б. Кримський

Метод

МЕТОД (від грец. *μεθοδος* – шлях, дослідження, спосіб пізнання) – систематизований спосіб досягнення теоретичного чи практичного результатів, розв’язання проблем чи одержання нової інформації на основі певних регулятивних принципів пізнання та дії, усвідомлення специфіки досліджуваної предметної галузі й законів функціонування її об’єктів. М. окреслює та втілює шлях до істини, напрями ефектив. діяльності, що ведуть до реалізації поставлених цілей, задає регулятиви та морал. настанови пізнавал. процесу. М. складається зі стандарт. і однознач. правил (процедур), які забезпечують достовірність знання, що формується. Такими правилами в математиці є алгоритми розв’язання задач (див. Алгоритм); у природознавстві – настанови, пов’язані з операціями вимірювання, емпірич. інтерпретації; у мистецтві – правила типізації, символізації, ідеалізації; у філософії – умови категоріал. синтезу, ціннісно-норматив. оцінок тощо. Правила дії (операції, процедури) у своїх частк. специфікаціях можуть характеризувати не М., а методику (напр., методика простої, випадк. і серій. вибірки під час соціол. опитувань). М. відрізняється від методики і техніки тим, що, крім тех., процедур. частини, містить їхнє теор. усвідомлення та особливі пізнавал. принципи (зокрема принцип системності, аналітичності, єдності якіс. і кількіс. характеристик, історизму та презумпції осмисленості). Перебуваючи в єдності з певною теорією, М. виступає як методол. підхід (напр., квантово-мех., програмно-цільовий). Але і саму теорію можна розширювати у М. Це пов’язано з тим, що теор. принципи М. мають ідейно-пізнавал. значення, а усвідомлення закономірностей, що розкриваються теорією, може бути перекладене у правила дії. Так, ймовірностей теорія стає М. статист. аналізу інформації. М. поділяють на всезаг. (типу діалектики, аналіт., символіко-алегор. підходів), особливі (на зразок логіко-дедуктив., синергетич. чи алгебрич. підходів) і специфічні (контент-аналіз у соціології, парамагніт. резонанс у фізиці). Манера застосування певного М., прийоми його занурення в конкрет. матеріал, порядок використання фундам. понять, його методол. обробки утворюють стиль мислення. Єдність М. і стилю мислення – методол. свідомість певної галузі пізнання (т. зв. канон і органон мислення).

Бібліографічний опис:

Метод / С. Б. Кримський // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-66718>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).